

Lutskiv O. M.

Features and alternative forms financially providing of innovative activity IN Ukraine

The modern state and problems of the financial providing of innovative development is analysed in Ukraine. The basic alternative forms of expansion of financial possibilities of the Ukrainian industrial enterprises are definite. Advantages and lacks of the attracted financial resources are definite.

Key words: *innovative development, financial resources, forms of financing, personal funds, credit, leasing.*

Луцків Олена Миколаївна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник Інституту регіональних досліджень НАН України.

УДК 330.142.211

Н. М. Третьяк

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Досліджено економічну сутність інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання, визначено його доцільність і необхідність.

Ключові слова: *інвестиційне забезпечення, інвестиції, інвестиційні цінності, концепція інвестиційного забезпечення.*

Постановка проблеми. Ключовою проблемою стабілізації економічної ситуації в Україні є розвиток економічного потенціалу суб'єктів господарювання та формування адекватного інвестиційного забезпечення. Негативний вплив економічної кризи, падіння обсягів промислового виробництва, політичні та соціальні проблеми зменшили інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання. Однією з основних причин неефективного ведення господарської діяльності більшості підприємств є використання фізично та морально застарілого обладнання, а також відсутність прогресивних енергозберігальних технологій. Тому інвестиційне забезпечення діяльності суб'єктів господарювання необхідно починати практично наново з урахуванням економічних реалій.

У системі забезпечення розвитку діяльності суб'єктів господарювання інвестиційне забезпечення відіграє найважливішу роль. Воно є головним джерелом формування виробничого потенціалу, основним механізмом реалі-

© Н. М. Третьяк, 2013

зації стратегічних цілей економічного розвитку, найважливішою умовою забезпечення зростання ринкової вартості підприємства, головним інструментом реалізації інноваційної політики.

Інвестиційне забезпечення є найважливішим засобом вирішення практично всіх стратегічних і значної частини поточних завдань розвитку і забезпечення ефективної діяльності суб'єктів господарювання, оскільки ефективна діяльність у довгостроковій перспективі, забезпечення високих темпів їх розвитку і підвищення конкурентоспроможності в умовах ринкової економіки значною мірою визначаються рівнем їхньої інвестиційної активності і діапазоном інвестиційної діяльності.

Інвестиційне забезпечення нерозривно пов'язане з усіма основними видами діяльності суб'єктів господарювання і всіма стадіями його життєвого циклу, спрямоване на реалізацію його місії і стратегії, формує його перспективну організаційну структуру й інвестиційну культуру. Знання і практичне використання сучасних принципів, механізмів і методів ефективного інвестиційного забезпечення дозволяє забезпечити перехід суб'єктів господарювання до нової якості економічного розвитку в ринкових умовах.

Стратегія розвитку будь-якого суб'єкта господарювання з моменту його створення припускає постійне економічне зростання завдяки збільшенню обсягів діяльності, а також галузевої, асортиментної і регіональної її диверсифікації. Це економічне зростання забезпечується перш за все шляхом інвестиційного забезпечення розвитку економічного потенціалу, у процесі якого реалізуються довгострокові стратегічні цілі підприємства. Між ефективністю інвестиційної діяльності і темпами економічного розвитку суб'єктів господарювання існує прямий зв'язок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні засади інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання досліджували вчені: І. Бланк, Л. Нейкова, А. Пересада, Г. Бірман, В. Балабанов і В. Ковальов. Дослідження таких авторів є фундаментальними і становлять основу подальших розвідок щодо особливостей та джерел інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання, яке полягає у з'ясуванні економічної сутності інвестиційного забезпечення, його доцільності та необхідності у процесі господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційне забезпечення визначає динаміку розвитку діяльності суб'єктів господарювання. У той же час на ефективність інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання суттєво впливає структура та якість здійснення інвестиційної діяльності. Тому дослідження закономірностей та особливостей

інвестиційної діяльності для формування концепції інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання на сьогодні є важливим і актуальним.

Дефініцію «інвестиційне забезпечення» ототожнюють із поняттям «інвестування», оскільки інвестиційне забезпечення та інвестування є процесом, основним завданням яких є забезпечення діяльності підприємства необхідними інвестиційними ресурсами. Доцільно для з'ясування сутності інвестиційного забезпечення детально розглянути економічну сутність інвестицій. Проведені дослідження теоретичних основ інвестицій показали, що науковці оцінюють інвестиції як один із важливих засобів розвитку економіки й нагромадження капіталу. Однак учені до цього часу не досягли однастайності щодо сутності інвестицій. У багатьох випадках трактування терміна «інвестиції» здійснюється з урахуваннями форм і видів інвестування.

Термін «інвестиції» походить від латинського *investire* – одягати, вкладати. Дефініція «інвестиції» має декілька значень. Вона означає купівлю акцій або облігацій із розрахунком на одержання прибутку. У широкому розумінні інвестиції забезпечують механізм, необхідний для фінансування росту та розвитку. Інвестиції – це будь-який інструмент, у який можна вкласти гроші, з розрахунком на збільшення їхньої вартості або забезпечити позитивну величину прибутку.

За визначенням В. Федоренка, інвестиції – це вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення. Приріст капіталу в результаті його інвестування є компенсацією за ризик втрат від інфляції та неодержання відсотків від банківських вкладень капіталу [10, с. 7]. Учений вважає основним мотивом інвестицій – одержання прибутків шляхом приросту капіталу. Результати досліджень теорії інвестицій засвідчують наявність взаємозв'язку між інвестиційною діяльністю і приростом капіталу.

Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність», під інвестиціями розуміють усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [7]. Таке визначення відрізняється від трактування терміна «інвестиція» та є занадто узагальненим. Окрім того, доповнення у визначенні терміна мети інновації як досягнення «соціального ефекту» робить його зміст ще більш невизначеним. Це дає змогу на законодавчому рівні класифікувати майже всі господарсько-фінансові операції як інвестиції. Хоча, як доводять економічні та математичні розрахунки, одержання соціального ефекту через деякий час призводить до зменшення витрат або збільшення доходів підприємства, кінцевим результатом чого є зростання прибутку підприємства.

Відповідно до Податкового кодексу України, «інвестиції» – це господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав і цінних паперів в обмін на кошти або майно [8].

Таке трактування дефініції «інвестиції» є обмеженим щодо визначення інвестиційних цінностей і за яким не передбачається одержання економічного або соціального ефекту, що само по собі суперечить економічній сутності інвестицій.

Відповідно до П(с)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів», «інвестиційна діяльність – це придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів» [9].

У цьому визначенні реалізація необоротних активів також вважається інвестуванням, хоча результатом реалізації є вибуття активів в обмін на грошові кошти, тобто підприємство реалізує активи та отримує за це грошові кошти. А грошові кошти, згідно з цим визначенням, не є інвестиційною діяльністю, таким чином, у цьому трактуванні є низка невизначеностей і суперечностей.

Елементи такої невизначеності спостерігаються у трактуванні економічної сутності інвестицій: вітчизняні і зарубіжні економісти розглядають інвестиції як довгострокове вкладення капіталу в різні сфери і галузі економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону навколишнього природного середовища як усередині країни, так і за кордоном з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, одержання прибутку [10, с. 12]. Вивчення наявних в економічній теорії інвестицій підходів до трактування терміна «інвестиції» вказує на те, що в багатьох випадках визначення мети інвестицій замінює об'єктне спрямування інвестицій (розвиток виробництва, соціальної сфери тощо). Таке визначення більше характеризує процес фінансування, ніж інвестування. Крім того, законодавче тлумачення терміна «інвестиції» суперечить сутності інвестування, де головна мета визначається як одержання доходів.

Науковець А. Череп розуміє під інвестиціями тільки вкладення, метою яких є отримання прибутку (доходу). І саме за цією метою потрібно відрізнити інвестиції від інших вкладень коштів [11, с. 16]. Отже, фінансування соціальних програм не може розглядатися як інвестування. У той же час інвестиції можуть розглядатися як засіб фінансового забезпечення соціальних програм за рахунок збільшення надходжень у бюджет від господарської діяльності, що досягається завдяки впровадженню інноваційних програм.

Дж. М. Кейнс розглядав інвестиції як частину доходу, що не була використана для споживання. І. Бланк визначає інвестиції як «вкладення капіталу в усіх його формах у різноманітні об'єкти (інструменти) його господарської діяльності з метою отримання прибутку, а також досягнення іншого еконо-

мічного або позаекономічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах і пов'язано з факторами часу, ризику та ліквідності» [1, с. 17].

Відомі вчені Л. Гітман і М. Джонк трактували інвестиції як спосіб розміщення капіталу, що забезпечує його збереження й зростання [2]. При цьому основним видом інвестицій ці вчені вважали вкладення в цінні папери, хоча вкладення в будь-які реальні активи з метою збереження не можна розглядати як інвестиції, оскільки мета цих вкладень – не отримання доходу, а намагання уникнути очікуваних інфляційних втрат. Тому такі вкладення необхідно розглядати як одну із форм заощаджень. Крім цього, потрібно врахувати, що вкладення у формі будь-яких активів потребують певних затрат на їх обслуговування, що можуть зробити такі заощадження економічно неефективним. Варто погодитися з думкою М. Денисенка, що «інвестиційний капітал не відтворюється повною мірою, втрачає свою споживчу вартість» [4, с. 36]. Цей чинник ще більше ускладнює таку форму заощадження коштів.

А. Гойко [3] і С. Мочерний [6] висловлюють схожі думки, розглядаючи інвестиції як вкладення в капітал. Однак А. Гойко метою вкладень вважає подальше збільшення капіталу, а С. Мочерний – вбачає у привласненні прибутку.

Для кожного суб'єкта господарювання інвестиції є головною умовою розвитку. Вимоги до кількісних і якісних параметрів цього інструменту підсилюються у зв'язку з кризовим станом економіки України в поєднанні з потребою у продовженні ринкової і структурної перебудови.

Загалом, інвестиційний процес – це механізм, що об'єднує попит і пропозицію, тобто тих, хто пропонує гроші, і тих, хто пред'являє попит на інвестицію. Звичайно, обидві сторони зустрічаються у фінансових інститутах або на фінансовому ринку. Іноді, при угоді з майновими цінностями, продавці та покупці вступають в угоду напряму. Інвестиційний механізм використовується з метою отримання прибутку, власних, позикових та інших засобів у різні об'єкти: інновації, основні засоби і оборотні активи підприємств, цінні папери, цільові внески, науково-технічну продукцію, інтелектуальну власність та інші об'єкти власності. При цьому основні напрями складаються: із вкладення ресурсів як усередині країни, так і за кордоном, з метою отримання доходу і позитивного соціального ефекту; загального обсягу інвестицій незалежно від джерел фінансування; необоротних активів, що формуються у процесі виробництва; вкладення в державні цінні папери (облігації та інші боргові зобов'язання), цінні папери і статутні капітали підприємств, а також позики на території України і за її межами; довгострокових інвестицій, які використовуються для капітальних інвестицій; інвестицій, щокладають іноземні інвестори в об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання доходу; інвестицій в акції, інші цінні папери і їхні фінансові похідні; іноземних інвес-

тицій, здійснюваних у формі внесків у статутний капітал, кредитів, отриманих від зарубіжного співвласника підприємства, і в інших формах.

Отже, інвестиційним забезпеченням є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, щокладаються в підприємницьку та інші види діяльності, у результаті якої створюється дохід або досягається соціальний ефект. Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські внески, паї, акції та інші цінні папери; рухоме і нерухоме майно (будівлі, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права, досвід та інші інтелектуальні цінності, сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених як технічна документація, навичок і виробничого досвіду, необхідних для організації того або іншого виробництва, але не запатентованих (ноу-хау); права користування землею, водою, ресурсами, будівлями, устаткуванням, а також інші майнові права; інші цінності.

Я. А. Шевцова вважає, що інвестиційне забезпечення – це сукупність певних заходів щодо концентрації та реалізації інвестицій і вибору раціональних методів управління у сфері інвестування. Інвестиційне забезпечення є найбільш важливою передумовою ефективного функціонування підприємств, оскільки сприяє формуванню виробничого потенціалу на новій науково-технічній основі та конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Інвестиційне забезпечення досягається за допомогою збільшення і найбільш оптимального використання обсягів реалізованих інвестиційних ресурсів в інвестиційно привабливих підприємствах пріоритетних сфер економіки [12].

Ю. О. Капітанець пропонує трактувати зміст дефініції «інвестиційне забезпечення» ширше – як сукупність умов, ресурсів і заходів, необхідних для здійснення інвестиційного процесу. Інвестиційне забезпечення суб'єктів господарювання як система включає такі основні складові (підсистеми): законодавчо-нормативну, методичну, організаційну, проектну, фінансову і консультативну [6, с. 142].

Ураховуючи все вищезазначене, потрібно визначити роль інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання як необхідної умови подальшого економічного зростання. Таким чином, організаційно-економічне, у т. ч. інвестиційне забезпечення діяльності суб'єктів господарювання, є за своєю формою проектним, а за змістом – інноваційно-інвестиційним процесом. Оскільки зміст інвестиційного забезпечення діяльності визначає його форму, то варто зробити висновок про те, що з метою забезпечення діяльності суб'єктів господарювання доцільно сформувати механізм обґрунтування і реалізацію інвестиційних проектів. Ця теза підтверджується теоретичним обґрунтуванням діяльності суб'єктів господарювання як взаємозв'язку і взаємообумовленості трьох груп показників (кількісних, якісних і структурних),

досягти чого можна тільки на основі впровадження нових технологій і нових видів продуктів, що потребує здійснення капітальних інвестицій.

Таким чином, під інвестиційним забезпеченням діяльності суб'єктів господарювання доцільно розуміти підсистему організаційно-економічного забезпечення, призначену для покриття витрат виробничого характеру і накопичення з метою нарощення обсягів виробництва і реалізації продукції, ресурси якої формуються з дотриманням принципів довгостроковості, оптимальності, альтернативності. Особливість інвестиційного забезпечення розвитку суб'єкта господарювання полягає в тому, що воно має виконувати роль інструменту розширеного відтворення основного капіталу суб'єкта господарювання. Такий підхід до інвестиційного забезпечення дає підстави розглядати його як основне джерело формування інвестиційних ресурсів і фінансування всіх сфер діяльності. Тільки за умови інвестиційного забезпечення інвестиційна діяльність досягає комплексного характеру, що створює можливість регіональній економіці динамічно розвиватися і формувати фінансові ресурси, які забезпечують соціальні та екологічні потреби суб'єкта господарювання.

Висновки. Загалом інвестиційне забезпечення діяльності суб'єкта господарювання здійснюється в межах інвестиційних процесів і полягає у прийнятті сукупності рішень щодо об'єктів, обсягів, джерел і строків інвестування. З погляду теорії та методології, інвестиційне забезпечення є цілісним процесом щодо забезпечення підприємства інвестиційними ресурсами, основною функцією якого є формування, нагромадження і використання інвестиційних ресурсів підприємства для розв'язання окремих завдань інвестиційної політики зазначеного суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – М. : ИТЕМ ЛТД, 1995. – 448 с.
2. Гитман Л. Основы инвестирования : пер. с англ. / Л. Гитман, М. Джонк. – М. : Дело, 1997. – 991 с.
3. Гойко А. Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрямки їх реалізації / А. Ф. Гойко. – К. : Віра, 1999. – 320 с.
4. Денисенко М. П. Основы інвестиційної діяльності / М. П. Денисенко. – К. : Алерта, 2003. – 338 с.
5. Капітанець Ю. О. Інвестиційне забезпечення фермерських господарств / Ю. О. Капітанець // Інноваційна економіка. – 2005. – № 1. – С. 141–144.
6. Мочерний С. В. Економічна теорія / С. В. Мочерний. – К. : Академія, 2001. – 656 с.
7. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII // zakon.rada.gov.ua.
8. Податковий кодекс України : № 2856-VI від 02 грудня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–17. – (С. 122).
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів» : затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.99 // www.rada.gov.ua.
10. Федоренко В. Г. Інвестування : підручник / В. Г. Федоренко. – 2-ге вид. – К. : Алерта, 2008. – 448 с.

11. Череп А. В. Инвестознавство : підручник / А. В. Череп. – К. : Кондор, 2006. – 398 с.
12. Шевцова Я. А. Інвестиційне забезпечення діяльності підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / / Я. А. Шевцова ; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2003.

Третьяк Н. Н.

Теоретические подходы к определению сущности инвестиционного обеспечения деятельности субъектов хозяйствования

Исследована экономическая сущность инвестиционного обеспечения деятельности субъектов хозяйствования, определены его необходимость и целесообразность.

Ключевые слова: *инвестиционное обеспечение, инвестиции, инвестиционные ценности, концепция инвестиционного обеспечения.*

Tretiak N. M.

The theoretical bases of determination essence description of the investment providing of activity enterprises

The economic essence is probed of the investment ensuring activities of business entities, defined its activities and necessity.

Key words: *investment ensuring, investment valuables, investment, conception.*

Третьяк Наталя Миколаївна – доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії Черкаського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

УДК 336.763.54

І. М. Бурденко

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Проаналізовано й узагальнено сучасні тенденції розвитку інституціональної структури регулювання світового ринку похідних фінансових інструментів. Розглянуто американську та європейську моделі регулювання ринку похідних фінансових інструментів, визначено їхні особливості та основні сучасні адміністративні інститути.

© І. М. Бурденко, 2013